

Papildomojo ugdymo stebėseną Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje

Dalia Survutaitė

Docentė socialinių mokslų (edukologija) daktarė
Vilniaus pedagoginio universiteto
Edukologijos katedra
Studentų g. 37, LT-08303 Vilnius
Mobil. tel. 8 686 633 39
El. paštas: dalisurv@vpu.lt

Straipsnyje nagrinėjama Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos papildomojo ugdymo kokybiško organizavimo problema. Tyrimo medžiaga siekiama informuoti švietimo proceso dalyvius, žadinti jų norą analizuoti, vertinti, inicijuoti konstruktyvius papildomojo ugdymo pokyčius. Bendrojo lavinimo mokykloje siūloma diegti papildomojo ugdymostebėseną, kuri leistų stebėti išorės pokyčius ir analizuoti jų įtaką mokyklos vidaus veiklai; tikslingai telkti materialinius ir intelektualinius išteklius; atsižvelgiant į grįžtamąją informaciją sistemingai keisti veiklą, t. y. reguliariai vertinti papildomojo ugdymo veiklos rezultatus.

Problemos aktualumas ir ištirtumas

Švietimo, kaip socialinės institucijos, misija – padėti išlaikyti visuomenę kaip gerai koordinuotą visumą, saugančią ir kuriančią savo kultūrą. Įgyvendinant Lietuvos švietimo koncepcijos nuostatas, Bendrųjų programų reikalavimus, kuriamą ugdymo diferencijavimu ir integravimu pagrįsta švietimo sistema, vienas iš jos principų – perimamumas, nenutrūkstamas ne tik tam tikrų ugdymo grandžių, bet ir ugdymo sričių ryšys. Papildomasis ugdymas – sudedamoji ugdymo proceso dalis, lemianti asmenybės formavimą (si) ir net turinti tam lemiamą reikšmę. Todėl labai svarbi šio proceso veikmės (veikimas, poveikis, efektas) sisteminga analizė.

Papildomajam ugdymui Lietuvos mokslininkai ir pedagogai nestokojo dėmesio. Moksleivių nepamokinės veiklos elementai ir ypatybės iš da-

lies nagrinėtos G. Petkevičaitės-Bitės, A. Maceinos, J. Laužiko, L. Jovaišos, K. Pečkaus ir kitų pedagogų darbuose. Kiek nuodugniau papildomojo ugdymo teorines problemas gvildeno J. Vaitkevičius, A. Paurienė, St. Dzenuškaitė. Praktinis, kokybiškas ir įvairesnis papildomojo ugdymo, kaip laisvalaikio, organizavimas rūpėjo S. Dapkienei, A. Paulavičiūtei, J. Ratkui, V. Sikorskytei-Voišnienei, V. Savickytei ir kitiems autoriams. Jų tyrimuose pateikiama nemažai idėjų, siūlymų, pavyzdžių, kaip ugdyti dvasiškai turtingus, kūrybingus žmones. Tam tikrus papildomojo ugdymo kaip bendruomenės kūrimo, laisvalaikio ir su juo susijusių aspektus nagrinėjo A. Šerkšnas, S. Dapkienė, M. Barkauskaitė (socialinė, kultūrinė, vertybinė laisvalaikio esmė), G. Kvieskienė (vaikų ir jaunimo organizacijos), I. Zaleskienė (teoriniai papildomojo ugdymo metmenys). Tačiau minėtuose darbuo-

se nerandame atskleistų papildomojo ugdymo organizavimo sistemos elementų santykių ir sąveikos. Kadangi edukacinėje, kaip ir kiekvienoje kitoje, erdvėje egzistuoja įvairių išorinių bei vidinių veiksnių, trikdančių kokybišką ugdymą bendrojo lavinimo mokyklose ir savivaldybės švietimo padalinuose, reikėtų sistemingai fiksuoti papildomojo ugdymo būklę, vertinti ir prognozuoti jos kaitą.

Pastaruoju dešimtmečiu parengta gana daug konceptualių valstybės dokumentų, norminančių ir reglamentuojančių Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose organizuojamą papildomąjį ugdymą. Papildomasis ugdymas kaip ugdymo forma įteisintas Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (1991). Šio ugdymo tikslai ir uždaviniai fiksuoti Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992), kurioje taip pat įvardyti galimi ugdymo būdai. Suformuluota pati papildomojo ugdymo samprata [14], numatytos tam tikros šio ugdymo garantijos [7]. Parengta ir patvirtinta Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika (2002), kuria remiantis būtų galima stebėti ir vertinti mokyklos veiklos kokybę. Tačiau iš septynių mokyklos vidaus audito vertinamų sričių nėra nė vienos specialiai skirtos papildomajam ugdymui kaip nuosekliojo ugdymo proceso sudedamajai daliai. Taigi esami valstybės strateginiai dokumentai, reglamentuojantys Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų veiklą, negarantuoja organizuojamo papildomojo ugdymo kokybės. O juk papildomasis ugdymas yra sudedamoji ugdymo proceso dalis, turinti įtakos asmenybės formavimui (si), todėl labai svarbu šio proceso kokybę, lemianti ugdymo rezultatus. Būtent papildomasis ugdymas orientuoja žmogų atskleisti prigimties galias, puoselėti dorą, o svarbiausia – plėtoti bendruosius gebėjimus. Taigi papildomojo ugdymo kokybė turi rūpėti ne tik entuziastingiems mokytojams ar bendrojo lavinimo mokyklų bendruomenėms, bet ir aukštes-

nėms švietimo sistemos grandims ir visuomenei apskritai.

Tai, kad nėra papildomojo ugdymo proceso veikimo, poveikio, veiksmingumo sistemingos analizės, determinuoja šios švietimo sistemos sudedamosios dalies esminę problemą – abejonę dėl kokybės. Todėl formuluojame prielaidą, kad nuosekli ir sisteminga papildomojo ugdymo analizė padėtų spręsti svarbius klausimus – įvardytų papildomojo ugdymo vietą šių dienų bendrojo lavinimo mokykloje, nusakytų pagrindinius kokybės kriterijus, pateiktų organizavimo rekomendacijas.

Šio tyrimo objektas – bendrojo lavinimo mokyklose organizuojamas papildomasis ugdymas. Analizuojama **problema** – Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų papildomojo ugdymo stebėseną kaip kokybiškų paslaugų teikimo sąlyga.

Tyrimo metodai: komparatyvinė švietimo dokumentų, pedagoginės patirties analizė ir vertinimas.

Straipsnio tikslas – išnagrinėti, kaip bendrojo lavinimo mokyklose organizuojamas papildomasis ugdymas, ir pateikti teorinį papildomojo ugdymo stebėsenos modelį. Straipsnis paakintų bendrojo lavinimo mokyklos ugdymo dalyvius koordinuoti iniciatyvią veiklą, skatintų sąmoningai ir aktyviai analizuoti, vertinti, tobulinti papildomąjį ugdymą. Tik tai ugdytinius rengtų reaguoti į naujus iššūkius, kritiškai vertinti pokyčius, aktyviai plėtoti kultūrą.

Papildomojo ugdymo stebėsenos apibrėžtis

Siekiant pagrįsti papildomojo ugdymo stebėseną, nagrinėta papildomojo ugdymo samprata, atlikta homoniminių sąvokų analizė, ieškota teisinio pagrindimo konceptualiuose dokumentuose (Lietuvos Respublikos Konsti-

tucija, Lietuvos švietimo koncepcija, Papildomojo ugdymo samprata, Valstybinė jaunimo politikos koncepcija, Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas, Papildomojo ugdymo koncepcijos projektas ir kt.). Pati stebėsenos sąvoka švietimo vadybos ir ugdymo mokslo literatūroje yra reta. Šis terminas dažniau vartojamas medicinos, ekonomikos, teisės saugos ir kitose srityse. Naujojoje Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo redakcijoje randame sąvoką *švietimo stebėseną*, kuri paaiškinama kaip nuolatinė švietimo būklės ir kaitos analizė, vertinimas, prognozavimas [8]. Programos SOCRATES interneto tinklalapyje (www.socrates.lt) rasta stebėsenos sąvoka pateikiama tokiu kontekstu: „Švietimo sistemų ir švietimo politikos *stebėseną* ir inovacijos padeda gerinti švietimo sistemų kokybę ir skaidrumą bei atveria kelius švietimo inovacijų procesui <...> per informacijos ir patirties mainus, gerosios patirties įvertinimą, švietimo sistemų ir švietimo politikos interesų aptarimą ir analizę“ (pabraukta D. S.).

Remdamiesi šiais pagrindiniais šaltiniais straipsnyje vartojamą *papildomojo ugdymo stebėsenos* sampratą apibrėžiame kaip *papildomojo ugdymo būklės ir jos kaitimo stebėjimą, fiksavimą, vertinimą, apibendrinimą ir prognozavimą*. Reikėtų pabrėžti, kad stebėseną nėra vien monitoringo (tam tikrų kiekybinių ir kokybinių pakitimų stebėjimas) atitikmuo. Mat papildomojo ugdymo stebėseną neapsiriboja vien priežiūra, kontrole ar tikrinimu. Pasitelkus *stebėseną* vertinami bendrojo lavinimo mokykloje organizuojamo papildomojo ugdymo būklės kitimai. Gauti duomenys teikia informaciją, kuria remiantis gali būti priimami įvairaus pobūdžio sprendimai. Stebėsenos duomenų analizė teikia galimybių nustatyti realios grėsmės zonas, prioritetinius veiksmus, pateikti situacijos valdymo rekomendacijas. Formuluojami tokie pagrindiniai *papil-*

domojo ugdymo stebėsenos uždaviniai – sistemingai rinkti ir kaupti objektyvią informaciją, struktūruoti duomenis, išskirti esamas problemas bei sukurti prielaidas veiksmingiau organizuoti papildomojo ugdymo procesą, puoselėti teikiamų papildomojo ugdymo paslaugų kokybę.

Papildomojo ugdymo stebėsenos svarba

Kadangi papildomojo ugdymo stebėseną leidžia stebėti, koordinuoti ir koreguoti pasirinktą veiklą ir pasiekimus, ji yra pagrindinė sąlyga ir priemonė, garantuojanti ugdymo kokybę.

Papildomasis ugdymas yra specifinis, jei lyginsime su bendroju ugdymu. Taigi ir papildomojo ugdymo kokybės matavimas – specifinis. Apibrėžti kokybišką papildomąjį ugdymą yra nelengva, tačiau stebėti ir matuoti jo kokybę įmanoma, nors moksleiviai ir nevertinami balais, netikrinami kontroliniais darbais ar kt. Papildomojo ugdymo kokybės akivaizdūs rodikliai gali būti ne tik materialūs laimėjimai konkursuose, varžybose, olimpiadose, bet ir moralūs – moksleivių, jų tėvų, kartu visos mokyklos bei vietos bendruomenės savijauta, pasitenkinimas ugdymo veikla. Taigi vadovas gali įvairiai rinkti informaciją apie papildomąjį ugdymą (objektyviai taikydamas oficialias inspektavimo sistemos metodikas) ir remtis empiriniais duomenimis (stebėdamas nuotaikas, matydamas moksleivių norą lankyti papildomojo ugdymo siūlomus renginius, pedagogų entuziazmą ir kt.). Papildomojo ugdymo kokybę turi rūpintis ne vien pedagogai, moksleiviai, bet ir jų tėvai bei vietos bendruomenė. Taigi papildomojo ugdymo stebėsenos veiksmingumą lemia konsoliduotos ugdymo dalyvių pajėgos. *Ji leistų vertinti mokyklos teikiamų papildomojo ugdymo paslaugų būklę, gyvybingumą, veiksmingumą, t. y. nustatyti papildomojo ugdymo kokybę.* Papildomojo

ugdymo stebėseną reikšminga kaip teikianti galimybių nustatyti esamas problemas, jas aptarti, ieškoti veiksmingų veiklos būdų. Taigi galima teigti, kad bendrojo lavinimo mokyklose papildomojo ugdymo stebėseną sudarytų sąlygas atsinaujinti, diegti naujoves, optimizuoti ir stimuliuoti ugdymą.

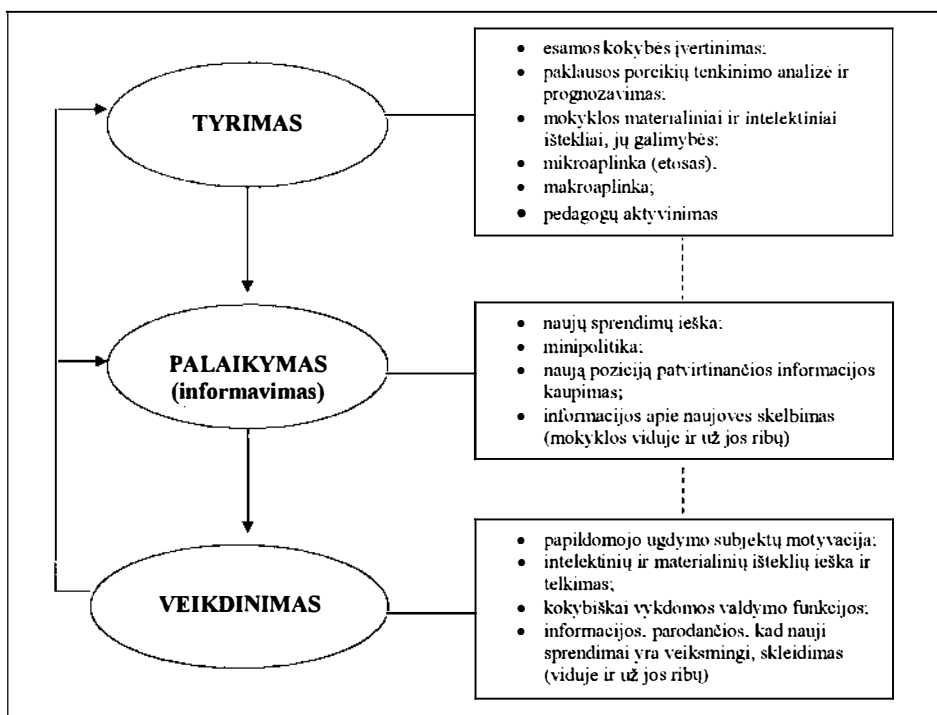
Papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimas

Papildomojo ugdymo stebėseną apima informacijos apie mokyklos aplinkos ir vidaus gyvenimo būklės rinkimą, analizę ir sklaidą, ugdymo proceso dalyvių aktyvumą. Tokia atskirų veiklos sričių logika pagrįsta galimybių, pastangų, rezultatų bei nuolatinio tobulinimo ir kaitos nuostatomis. Atsižvelgiant į konstatuotą mokyklos būklę, stebėsenai formuojami nenutrūkstami

mo veiklos tobulinimo tikslai. Siekiant užtikrinti papildomojo ugdymo kokybę taikytina sisteminga ir nuolatinė papildomojo ugdymo stebėseną, kurią organizuojant išvengiama tam tikrų dėsningumų. Visa tai leidžia pateikti papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimo tripakopį, ciklinį modelį (žr. pav.).

Pateiktas teorinis papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimo modelis traktuojamas iš mokyklos vadovo veiklos pozicijų, nesigilinant, koks vadovavimosi stilius (autokratinis, demokratinis ar liberalus) pasirinktas. Modelyje sąmoningai nepateikiami papildomojo ugdymo subjektų įtraukimo į procesą ypatumai. Tam būtina sąlyga – vyraujantis vadovavimo stilius, mokyklos tradicijos, pedagoginio personalo nuostatos, kultūrinė aplinka ir kt.

Pirmasis papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimo etapas – tyrimas. Kad būtų galima

Pav. Papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimo modelis

siekti naujos kokybės, esama kokybė turi būti argumentuotai pripažįstama kaip nepakankamai gera ir todėl keistina. Mokykloje reikalingas veiklos (proceso) kokybės ir veiklos pasiekimų (rezultatų), priimtinausių konkrečiai bendruomenei, matavimo sistemos sukūrimas. Papildomojo ugdymo galutiniai rezultatai pastebimi tik po tam tikro laiko (intelektinių gebėjimų ugdymo, socializacijos ir kt. veiklos). Todėl tikslinga matuoti ne tik galutinius rezultatus, bet ir veiklos procesą.

Veiklos kokybei matuoti naudotina kokybinė informacija, kuri gaunama atliekant stebėjimus, analizuojant veiklos dokumentus ir kt. Norint gauti objektyvią ir nevienareikšmę informaciją, reikia naudoti kelis matavimo ir vertinimo būdus (pvz., stebėjimą, pokalbius, veiklos planavimą ir pan.). Siekiant gauti minėtą informaciją, iš naujo revizuojami turimi materialiniai ir intelektualiniai ištekliai, jų galimybes atnaujinti veiklą ir siekti naujos kokybės. Taigi pirmu etapu svarbu žinoti, kokia papildomojo ugdymo būklė mokykloje esamu metu, kokie aplinkos veiksniai ją lemia, kokios aplinkos ir mokyklos bendruomenės vertybės (mikroaplinka), kokia demografinė situacija (makroaplinka) – analizuojami ne tik kiekybiniai, bet ir kokybiniai rodikliai. Kiekviena mokykla atlieka papildomojo ugdymo poreikio tyrimus. Tačiau pastebėta, kad ne visose mokyklose optimaliai pasinaudojama surinkta informacija ir ne visuomet perspektyva yra prognozuojama. O juk bendrojo lavinimo mokyklose reikia prognozuoti veiklos sritis, kurios padėtų veiksmingiau organizuoti papildomąjį ugdymą, darantį mokyklą patrauklesnę ir unikalią.

Antras etapas – palaikymas (informavimas). Turint kiekybinę ir kokybinę informaciją, mokykloje rengiama papildomojo ugdymo minipolitika: formuluojama mokyklos papildomojo ugdymo vizija, misija, numatomi tikslai, uždaviniai,

rengiama papildomojo ugdymo organizavimo, sistemingo stebėjimo tvarka, numatomi atsakingi asmenys ir laikas, kada jie teiks informaciją, atskaitą apie papildomojo ugdymo mokykloje eigą, problemas ir ateities perspektyvas organizavimo, motyvavimo, kaitos ir kt. klausimais. Taigi antras papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimo modelio etapas apima naujų sprendimų iešką: tiriamos alternatyvos, nustatomos naujos vertybės, atsižvelgiant į paklausą keičiama pasiūla, kaupiama naujų pozicijų patvirtinanti informacija. Visiems mokyklos bendruomenės nariams svarbu gauti naujausią informaciją apie esamus ir būsimus pasikeitimus bei kaitos prašumus.

Trečias etapas – veikdinimas, susijęs su kvalifikuotų ir iniciatyvių darbuotojų kokybiškai atliekamu darbu. Dauguma vadovų teigia, jog visoms valdymo funkcijoms skiria vienodai dėmesio, tačiau tyrimo nustatyta, kad realiai ne visuomet yra taip, kaip teigiama. Silpniausia papildomojo ugdymo kokybiško organizavimo grandis – veiklos koordinavimas ir koregavimas, jos veiksmingumo palaikymas ir darbuotojų motyvavimas. Taigi vadovų užduotis – išmokti kokybiškai veikti minėtose srityse, kurios įgyvendinamos taip pat per nuolatinį vyksmą ir priežiūrą. Pagrindiniai tikslai – įkvėpti bendruomenės narius būti atsakingus už savo veiksmus, siekti, kad darbuotojai orientuotųsi į mokyklos vertybes, priimtų jas kaip savąsias, o asmeninė sėkmė taptų neatskirama nuo mokyklos sėkmės. Motyvacijai turi įtakos kokybiški informacijos, parodančios naujų sprendimų veiksmingumą, mainai. Pasak A. Seiliaus (1998), bendruomenės narių domėjimasis mokyklos veikla didėja, kai jie jaučia, jog ir jų įsitikinimai, poreikiai, vertybės yra svarbūs. Todėl vadovai, planuodami mokyklos veiklą, turi remtis bendruomenės galimybėmis, poreikiais. Misiją reikėtų formuluoti taip, kad ji būtų priimtina aplinkai, esamiems

ir būsiamiems moksleiviams, jų tėvams, visiems darbuotojams. Tuomet tai sutelks bendruomenės narius bendrai ir kryptingai veiklai.

Visus modelyje pateikiamus etapus ir tarpinius veiksmus turi sieti tobulai organizuota informavimo sistema. Kai kurių autorių nuomone, informacija įstaigos viduje egzistuoja trimis lygmenimis, kuriuos apibūdintume kaip individualią veiklą, procesus ir įstaigą (G. Slatkevičienė, P. Vanagas, 2000). Individualiu lygmeniu yra renkama informacija, kuri naudojama pirminiame procese, sutampančiame su pirmu modelio etapu. Antrą modelio etapą atitiktų procesų lygmens informacija, rodanti veiklos vyksmą ir rezultatus, problemines, taisytinas vietas ir veiklas. Organizacijos lygmeniu (sutampa su trečiu etapu) informaciją naudoja vadovai, kaip pagrindą priimti sprendimus, kuriais koreguojama veikla visos įstaigos mastu, palaikoma darbuotojų motyvacija ir pan. Esminis papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimo modelio akcentas – sistemingas grįžimas prie pirmo etapo ir esamos būklės kartotinis vertinimas (žr. pav.).

Aptarta papildomojo ugdymo stebėseną, diegiama bendrojo lavinimo mokykloje, leistų:

- laiku pamatyti aplinkos pokyčius ir analizuoti jų įtaką mokyklos veiklai;
- sistemingai analizuoti papildomojo ugdymo veiklą, vertinti jos kokybę;
- vertinti materialinių ir intelektualinių išteklių panaudojimo tikslumą;
- užtikrinti sistemingą ir koordinuotą ugdymo dalyvių veiklą;
- sudaryti informacijos kaitos sistemą.

Pateikdami papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimo teorinį modelį, numatome tam tikrus trikdžius – tai mokyklas veikiantis gana stiprus inertiškumas ir tradiciškumas. Kita kliūtis, trukdanti ugdymo įstaigoms vykdyti sistemingą ir nuolatinę papildomojo ugdymo stebėseną, – nepakankamas finansavimas. Mokyklų bendruomenėms yra privalu laikytis švietimo ir

mokslo ministro įsakymu patvirtinto ugdymo plano normų, tačiau neretai atsiranda papildomų išorinės veiksmų, trikdančių saugumą bendrojo lavinimo mokyklose ir savivaldybės švietimo padalinuose. Todėl galima daryti prielaidą, kad staigių esminių Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose organizuojamo papildomojo ugdymo pokyčių dar reikės palūkėti.

Šių dienų Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos, organizuodamos papildomąjį ugdymą, vykdo tik dalį stebėsenos elementų, todėl papildomajam ugdymui būdingas fragmentiškumas. Kadangi papildomasis ugdymas – bendrojo ugdymo sandas bei nuolatinio ir tęstinio ugdymo prielaida, būtina nuolat sistemingai stebėti ir tobulinti ugdymo procesą. Kiekviena bendrojo lavinimo mokykla galėtų pritaikyti ar patobulinti siūlomą papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimo teorinį modelį remdamasi papildomojo ugdymo subjektų patirtimi, išsilavinimu, vertybėmis, interesais, nuostatomis ir pan. Jei būtų sukurtas individualus mokyklos papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimo modelis, būtų galima nustatyti papildomojo ugdymo prioritetus, parinkti rodiklius ir jų grupes, numatyti kriterijus, lemsiančius sėkmę ateityje.

Apibendrinant galima teigti, kad vienas iš svarbiausių Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos papildomojo ugdymo sėkmės ir kokybės veiksnių – stebėseną, kurios pagrindą sudaro nuolatinė, sisteminga, koordinuota veikla, jos tobulinimas ir naujovių diegimas. Stebėseną stiprina nuolatinis bendruomenės mokymasis veiksningiausių raiškos būdų siekti geresnio rezultato.

Išvados

- Išanalizavę edukacinę sistemą Lietuvoje teigiame, kad papildomąjį ugdymą reglamentuojančių, jo organizavimą norminančių dokumentų yra gana daug. Tačiau nėra sukurtos sistemos, kuri leistų efektyvinti mo-

kyklos subjektų veiklą, operatyviai vertinti pokyčius ir priimti tinkamus sprendimus.

- Papildomasis ugdymas yra ganėtinai svarbus ir aktualus visais švietimo reformos etapais, taip pat įgyvendinant bendrojo ugdymo programas. Papildomasis mokslievių ugdymas leidžia įvairiapusiškiau pasiekti vieną iš svarbiausių švietimo tikslų – užtikrinti kokybišką ir tęstiną švietimą ir realiai ugdymo proceso centru laikyti ugdytinį, jo poreikių tenkinimą. Todėl vertė-

tų parengtivalstybinę papildomojo ugdymo raidos, kaip reikšmingos ugdymo sudedamosios dalies, strategiją.

- Bendrojo lavinimo mokyklose turėtų būti diegiamas *papildomojo ugdymo stebėsenos organizavimo modelis*, kuris leistų sudaryti sąlygas diegti naujoves ir padėtų gerinti papildomojo ugdymo kokybę. Profesionalus ugdymo proceso organizavimas, pagrįstas tripakopės, ciklinės stebėsenos sistema, yra nuolatinio mokyklos tobulėjimo, kokybiško ugdymo laidas.

LITERATŪRA

1. Dapkienė S. Papildomojo ugdymo formos. Šiauliai, 1998.
2. Dzenuškaitė S. Mokinių nepamokinės veiklos tobulinimas. Metodinės rekomendacijos. Vilnius, 1991.
3. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrieji nuostatai. [žiūrėta 2001 06 21]. <www.smm.lt/teisine_informacija/isakymai/aktai/966.html>
4. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos. I–X klasės. Vilnius, 1997.
5. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai XI–XII klasėms. Vilnius, 2002.
6. Lietuvos švietimo koncepcija. Vilnius, 1992.
7. Lietuvos Respublikos vaiko teisių pagrindų ir apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 33.
8. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo projektas. [žiūrėta 2001 06 21]. <www.3lrs.lt>
9. Mokslievių papildomas ugdymas. Straipsnių rinkinys / Sud. I. Zaleskienė. Vilnius, 1994.
10. Papildomojo ugdymo koncepcijos projektas // Informacinis leidinys. 2000, Nr. 4 (99).
11. Seilius A. Organizacijų tobulinimo vadyba. Klaipėda, 1998.
12. Slatkvičienė G., Vanagas P. Veiklos kokybės, pasiekimų ir tobulinimų matavimo sistemos pagrindimas // Socialiniai mokslai. 2000, Nr. 1 (22), p. 33–42.
13. Švietimo gairės. Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos. Vilnius, 2002.
14. Švietimo ir mokslo ministerijos kolegijos 1996-04-25 nutarimas Nr. 23.
15. Zaleskienė I. Papildomojo ugdymo sistemos metmenys // Lietuvos švietimo reformos gairės. Vilnius, 1993, p. 167–172.

THE MONITORING OF COMPLEMENTARY EDUCATION IN THE COMPREHENSIVE SCHOOLS IN LITHUANIA

Dalia Survutaitė

Summary

In the article the problem of qualitative organization of complementary education of comprehensive school is analyzed. With the help of material of study it is tried to provide information for the participants of education process, to encourage their initiative and wish to analyze, evaluate, improve, and incite constructive changes in complementary education. Supervision of complementary edu-

cation should be implemented at comprehensive schools; it would allow systematical evaluating of results of complementary education activity; supervise changes of external environment and analyze the influence on internal activity of school (on changes); evaluate the expediency of material and intellectual resources concentration; assure mechanism of playback and systematic activity.

Gauta: 2003 04 20

Priimta: 2003 12 27